

AZ ELŐADÁSOK ÖSSZEFOGLALÓI

Bollobás Enikő: A genderrelativitásról – két overallos nő kapcsán

Tanulmányomban a posztmodern és feminista szubjektumelméletek sajátos találkozásában leírt szubjektívációs folyamatokat vizsgálva mutatom be az alanyi és tárgyi megképzések társadalmi nemi vonatkozásait. *Genderrelativitásnak* nevezem azt a jelenséget, amikor a rögzítetlen szubjektumpozíciók révén a társadalmi nem inflekcói – vagyis azok a ragok vagy markerek, melyek a „férfiság” és a „nőiség” társadalmi diszkurzusok által történő megképzésében a két nemet „beírják” (beírását végzik, beírottságáért felelősek) – végtelenen viszonylagos relációkat hoznak létre. Szövegközeleli olvasásban mutatom be, ahogyan Carson McCullers *A szomorú kávéház balladája* (*The Ballad of the Sad Café*) című kisregényében a három szereplő három különböző vágykapcsolatot alkotva teszi viszonylagossá a társadalmi nem kategóriáit.

Bajner Mária: A rejtőzködő feminizmus leleplezése

A dolgozat abból a célból íródott, hogy rámutasson a feminizmust, mint mozgalmat, és a feminista irodalomkritikát, mint tudományágot ért támadások érvrendszerének ellentmondásaira, különös tekintettel a Harold Bloom-féle Nyugati Kánon támogatóitól érkező, igazságtalan és részrehajló vádakra. A feminista irodalomkritika melletti kiállítás összekapcsolódik a gender studies létjogosultságának támogatásával; kiemelt figyelemben részesítve egy példaértékű magyar feminista irodalomkutatót, tudóst, akinek kétségkívül nagy érdemei voltak abban, hogy Magyarországon az akadémia világában, ha lassan is, de elismerjék a társadalmi nemek tanulmányainak létjogosultságát.

Surányi Ágnes: Két nő, két életút: Angela Carter és Lorna Sage

Marinovich Sarolta a gótikus írásmód nagy tudású kutatója volt, aki hangsúlyozta, hogy ez az írásmód mind a mai napig fennmaradt, továbbá az önéletrajz műfajáról is értékes tanulmányokat írt. Rövid esszémben, melyben Angela Carter kvázi-önéletrajzi írásaival és Lorna Sage *Rossz vér* című önéletrajzi regényével foglalkozom, az ő meglátása számomra a kiindulópont. A vizsgált művek két szerzője nem csupán átdolgozta a gótikus írásmódot, hanem valami újat alkottak azáltal, hogy bár következetesen használták a kapcsolódó tradíciókat, egyúttal távolságot is tartottak, a külső szemlélő nézőpontját megőrizve.

Kádár Judit: „Nevelő kutya-kisasszonyok.” Kaffka Margit iskolai témájú írásai

A magyar polgári fejlődés egyik sajátossága volt, hogy az oktatásügyben az egyházak egészen a második világháború végéig megőrizték meghatározó pozícióikat. A 19. században létrehozott ún. polgári leányiskolák, az óvónő- és tanítónőképzők többsége, majd a század végén megjelenő leánygimnáziumok fele egyházi, főként katolikus irányítás alatt állt. Az első magyar írónő, aki iskolai élményeit szépirodalmi műveiben is feldolgozta, Kaffka Margit (1880-1918), szintén egyházi intézményekben nevelkedett. Az elemi iskolát a Szatmári Irgalmas Nővérek rendjének zárdájában, mint ingyenes növendék kezdte, és az ő tanítónőképzőjükben szerzett elemi iskolai tanítónői képesítést tizennyolc éves korában. Taníttatásáért cserében egy éven át a rend miskolci elemi iskolájában dolgozott fizetség nélkül. A kultúratudományi megközelítésű dolgozat azt vizsgálja, milyennek láttatják Kaffka Margit ifjúkori levelei és szépirodalmi alkotásai a tizenkilencedik század végén működő, különböző szintű bentlakásos katolikus leányiskolákat.

Joó Mária: Margaret Atwood spekulatív regényei (speculative fiction). Etikai-kritikai kísérlet (ethical criticism)

A sci-fi irodalmi státuszának kérdése általában is a tudomány/filozófia és irodalom összeegyeztethetőségének problémáját veti fel, amelyre Atwood regényei már önmagukban, létükben igenlő választ adnak. A filozófia oldalán is vannak a kettő határainak őrzői, akik kiiktatnák a művészi fantázia formáit, pl. Platón mítoszait, az utópiákat. A két terület összetartozik: lehet irodalomban elméleti kérdéseket vizsgálni. Ez a meggyőződés jut kifejezésre az Atwood által javasolt „speculative fiction” (spekulatív regény) terminusában, melyet non-fiction írásaiban jár körbe és három regényében valósított meg (Atwood 1985, 2003, 2009). Az utóbbi két évtized ökológiai és feminista gondolkodása a fent jelzett határok mentén irodalmi formában Atwood műveiben jelenik meg, míg a tudományban Donna Haraway ökofeminista játékos-érzelmes, személyes írásaiban. Atwood két utóbbi regénye a disztópia műfajában mégis ad reményt a Földet és önmagát szinte teljesen elpusztító emberiségnek. Platón utópiájának filozófus-királya biztos metafizikai tudására alapozhatta a tökéletes állam elképzelését, míg a mai filozófia számos áramlata szerint erre nem alapozhat sem a politika, sem az erkölcsi gondolkodás. Az Ember antropológiai fogalmára sem építhetjük annak eldöntését, mi a helyes a génkutatásban, bioetikában, ökopolitikában. Erről segít gondolkodni, döntéseink módját és következményeit megérteni, elképzelni, a spekulatív irodalom.

Péter Ágnes: Elizabeth Barrett Browning Wordsworth-kritikája: Aurora Leigh and The Prelude

Marinovich Sarolta emléke előtti tisztelgésnént a tanulmányban Wordsworth önéletrajzi regényével (*The Prelude*) összevetve az *Aurora Leigh*-t – ezt a számára igen kedves verses regényt – elemzem. Tízennégy éves korában Elizabeth Barrett kijelentette: „Ma egy nő is bejárhatja Pegasusán Parnasszus birodalmait anélkül, hogy a legkétesebb értékű jelzőt akasztanák rá, vagyis hogy tudós hölgynek neveznék”. Ezt a gyermeki optimizmust pályája nem igazolta. Igaz, hogy jelentős pozíciót jelölt ki számára a korabeli kritika a viktoriánus értékrendben, hogy felismerték, ő az egyike azon szerzőknek, akiknek hatása meghatározó volt a korszak kialakulására, élete végéig kénytelen volt elviselni a leereszkedő beszédmódot, melyet a hivatalos kritika a nőírók megítélésére használt. Saját kritikái írásai rendkívüli

éleslátásról tanúskodnak a századelő költői hagyományainak megítélésében, a verses regénye pedig igazolja, hogy erkölcsi integritása megingathatatlan, költői érzékenysége és látásmódja pedig úttörő jelentőségű volt.

Federmayer Éva: A hely politikája: Jessie Redmon Fauset “The Sleeper Wakes [Az alvó felébred]” novellája

Írásom célja, mellyel Dr. Marinovich előtt tisztelgek és megköszönöm személyes és tudományos életemben játszott meghatározó szerepét, hogy a disszertációjában elemzett koncepcióját, a “nőies teret” egy másik dimenzióba helyezzem, melyet az afro-amerikai Jessie Redmon Fauset egyik novellájának elemzésére használok. Szándékom az, hogy értelmezsem azokat a meghatározott tereket, amelyek a novella hősnőjének, Amynek személyiségét átírják, hogy végül saját terében megtestesüljön az a többenmű nő, akivé válni akar.

Tóth Zsófia Anna: Emma: Jane Austen legtökéletlenebb hősnője és legtökéletesebb regénye

A dolgozat azt tárgyalja, hogy Jane Austen, *Emma* című regényében, melyet a legtökéletesebb és legelismertebb munkájának tartanak, a legtökéletlenebb és mégis legtökéletesebb hősnőjét alkotta meg. Austen sokáig kísérletezett azzal, hogy hogyan formáljon meg egy tökéletlen, hibás, de mégis szerethető hősnőt/karaktert, és végül ilyen komplexitást csak Emma Woodhouse alakjában sikerült (vagy szándékozott) létrehozni, aki egy kivételes elegye a jónak és a rossznak, és aki valahogy meg tudja találni *azt a bizonyos* egyensúlyt, ezáltal pedig valami emlékezeteset és páratlant hívva életre.

Kérchy Anna & Antoni Rita: Újjáéledés és Halhatatlanság a Női Gótikában. A kortárs gyermek- és ifjúsági gótikus regény feminista lehetőségei

A dolgozat a Gótikus műfaj folytonosságát és folyamatos megújulási képességét vizsgálja a kortárs gyermek- illetve tinédzser-gótikus regény példáin keresztül. E két írásmód feminista lehetőségeire kérdezzük rá, Neil Gaiman *Coraline*-jában a heteronormatív családi románcos történet fikcionális felforgatását, a *Twilight*-jelenség kapcsán pedig a női(es) olvasói szokások kanonizált marginalizációját illetve ellenszegülő női olvasói stratégiákat vizsgálva.

Udvari Tünde & Kulcsár Zsófia: Az ‘író’ szerepe a magyar középiskolai irodalomoktatásban

Talán kijelenthetjük, hogy az elmúlt húsz évben egyre nagyobb nyilvánossága van a női irodalomnak, illetve ezek recepciójának a magyar irodalomkritikában. Azonban a középiskolai irodalmi kánon ebből a szempontból keveset változott. Dolgozatunkban a magyarországi középiskolai irodalomoktatás és a feminista irodalomtudomány kapcsolatát vizsgáljuk meg a kanonizáció folyamatában. Szemléltetésként egy irodalmi tankönyv rövid bemutatását, elemzését választottuk. Emellett még kitérünk a kerettanterv és az érettségi vizsga hiányosságaira is. Megállapítjuk, hogy az irodalmi tér hatalmi pozícióinak nemi kódolása újratermelődik a középiskolai irodalomoktatásban.

Barát Erzsébet & Annus Irén: A feminista tudomány utazó koncepciói: A kelet-nyugat törésvonalán

Marinovich Resch Sarolta és Susan Arpad “Why Hasn’t There Been a Strong Women’s Movement in Hungary?” (1995) című cikkükben az 1989-es rendszerváltás utáni magyar nőmozgalom kialakulásának lehetőségeit és megvalósulásának körülményeit vizsgálják. Elemzik többek között a nyugati feminista aktivisták szerepét és mozgalmuk hatását is, elhelyezve mindezt a

korabeli magyar ideológiai térképen. A jelen dolgozat visszatér ehhez a tanulmányhoz, és azt vizsgálja, miként alakult azóta a nyugat és kelet közötti törésvonal megalkotásának és igazolásának a folyamata. A szerzők úgy vélik, a magyar kutatók valamiféle „autentikus” helyi tapasztalatra és tudásra hivatkozó specifikusan (közép) kelet-európai társadalmi és kulturális tér megkülönböztetésére tett igyekezete valójában korlátokat emel. A feminista tudomány jóval többet profitálna a kelet és nyugat közötti válaszvonal dinamikus értelmezéséből. Egy dialektikus megközelítés ugyanis lehetőséget nyújtana arra, hogy a változást az elképzelések, koncepciók és gyakorlatok többirányú mozgásában ragadják meg. Ennek eredményeként kialakulhatna az a hasznos és termékeny tér, amely megteremti az egyenrangú véleménycserék és kooperációk lehetőségét, illetve meglétét mindenki számára.
